

УДК 339.7

Ю. Ю. Вергелюк,
к. е. н., доцент кафедри фінансових ринків,
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА КРЕДИТНОГО РИНКУ

Yu. Vergeliuk,
PhD in Economics,
associate professor of department of financial markets, University of the state fiscal service of Ukraine, Irpin

FINANCIAL SECURITY OF THE CREDIT MARKET

У статті обгрунтовано необхідність вивчення положень фінансової безпеки кредитного ринку, виокремлено малодосліджені аспекти теми, що й зумовило формулювання мети дослідження: узагальнення, систематизація та вдосконалення існуючих теоретичних положень фінансової безпеки кредитного ринку та аналіз окремих показників фінансової безпеки сегментів кредитного ринку. Здійснено огляд наукових підходів щодо окреслення меж та сутності кредитного ринку. Вивчено характеристики фінансової безпеки кредитного ринку та її показників. Запропоновано систему показників для оцінки фінансової безпеки кредитного ринку. Проведено аналіз окремих показників фінансової безпеки банківських та небанківських кредитних установ. Зроблено висновки щодо поточного стану рівня фінансової безпеки кредитного ринку України та необхідності її підвищення.

Financial security positions of the credit market was substantiated as necessity of studying in the article, the only a few researched aspects of the topic was singled out, which led to the formulation of the research goal: generalization, systematization and improvement of the existing theoretical positions of financial security of the credit market and analysis of separate indicators of financial security of the credit market segments. Review of scientific approaches as for delineation of the boundaries and essence of the credit market was carried out. Characteristics of financial security of the credit market and its indicators were investigated. The indicators system for assessing the financial security of the credit market was proposed. Analysis of separate indicators of financial security of banking and non-banking credit institutions were carried out. There were done conclusions as for the current level of financial security of the Ukrainian credit market and necessity to increase it.

Ключові слова: фінансова безпека, кредитна безпека, кредитний ринок, кредитні послуги, кредитні установи.

Key words: financial security, credit security, the credit market, credit services, credit institutions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасному економічному просторі зростання кількості послуг, що пропонуються зростає набагато швидше ніж кількість товарів. Така тенденція стосується і фінансових послуг і кредитивних у тому числі. Такі тенденції призводять до суттєвих змін у обсягах реального виробництва та структурі споживання. Такі суттєві зміни — потребують вивчення нової, породженої цим проблемою, а саме питання фінансової безпеки.

Кредитний ринок як складова ринку капіталів відзначається особливою схильністю до накопичення фінан-

сових ризиків, що зумовлено специфікою кредитних послуг, що надаються на цьому ринку. В більшій мірі стан кредитного ринку якість послуг та обсяги накопичених ризиків залежать від ефективності його регулювання. Класично, провідна роль у регулюванні кредитного ринку належить державним органам. Взаємопов'язаність кредитного ринку із суб'єктами реального сектору економіки зумовлює тісну кореляцію між фінансовими станами їх суб'єктів та вимагає жорсткого нагляду та контролю. Адже у випадку порушень в одному з цих сегментів — негативні наслідки динамічно руха-

ються в напрямку іншого. Саме це зумовлює необхідність наукових досліджень процесу забезпечення фінансової безпеки кредитного ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Чимало праць вітчизняних та зарубіжних науковців присвячено цій проблематиці, це зокрема: Барановського О.І., Барт Д.Р., Бублика Є.О., Внукової Н.М., Вовчак О.Д., Варналія З.С., Зачосової Н.В., Ліннікова А.С., Мисків Г.В., Москвічової О.С., Міщенко В.І. Проте потребують поглибленого дослідження питання забезпечення належного рівня фінансової безпеки кредитного ринку України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є узагальнення, систематизація та вдосконалення існуючих теоретичних положень фінансової безпеки кредитного ринку та аналіз окремих показників фінансової безпеки сегментів кредитного ринку.

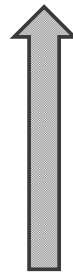
ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Кредитний ринок як особливий сектор фінансового ринку, де реалізуються кредитні послуги є досить вразливим до зовнішніх загроз. Адже із втратою платоспроможності позичальників зростає частка неякісних активів в портфелях кредиторів, що в свою чергу впливає на фінансову безпеку не лише кредитного, а й фінансового ринку в цілому, бо призводить до банкрутства кредиторів, закупаючи можливість доступу реального сектору до кредитних ресурсів.

Кредитний ринок України, або ж ринок кредитних послуг є сектором фінансового ринку де суб'єкти економіки можуть отримати кредитні послуги. В Україні більшу частину кредитного ринку займають банківські установи. Саме тому ряд дослідників ототожнюють його із ринком банківських кредитних послуг. Проте поряд із банками функціонують кредитні спілки, ломбарди, факторингові та лізингові компанії, частка яких на ринку не значна, проте наявна.

Рух позичкового капіталу у різних формах між суб'єктами економіки на національному і міжнародному рівнях забезпечується за допомогою двох елементів, а саме: кредитних відносин та кредитної системи. Погляди на те, чим є кредитний ринок різко різняться. Одні вчені вважають що це економічні відносини, інші що це сектор фінансового ринку. Сумнівним є ототожнення кредитного ринку із механізмом, адже це визначення звучує весь простір відносин, що реалізуються на кредитному ринку. Звісно, можливо з авторської точки зору трактувати кредитний ринок як певну сферу, або ж економічний простір, проте, найдоцільнішим є розгляд кредитного ринку, як сегменту фінансового. В такому випадку об'єктом на ринку виступає не кредит, у класичному розумінні, а саме кредитна послуга, що надається суб'єктами ринку.

У контексті даного дослідження не варто порівнювати кредит та кредитні послуги, а також кредитний ринок та ринок кредитних послуг. Адже ні кредит ні кредитні послуги не можна оцінити матеріально, а фінансова безпека, в більшій мірі є рядок кількісних характе-

Економічна безпека держави
Фінансова безпека держави
Фінансова безпека фінансового ринку
Фінансова безпека кредитного ринку
Фінансова безпека банків та небанківських кредитних установ
Фінансова безпека окремої кредитної установи

Рис. 1. Ієрархічна приналежність фінансової безпеки кредитного ринку

Джерело: розроблено автором.

ристик, тому об'єктом оцінки буде елемент кредитної послуги — кредитна операція банківських та небанківських кредитних установ.

Фінансова безпека може розглядатися на різних рівнях: рівень окремої фінансової установи, рівень певного сектора ринку, рівень певного ринку, рівень держави, глобальний світовий рівень. У нашому випадку досліджується фінансова безпека окремого сегменту фінансового ринку, а саме кредитного ринку.

Економічна безпека як система економічних відносин, яка ґрунтується на механізмі узгодження економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності, який дає можливість вирішувати економічні конфлікти з найменшими втратами та забезпечує незалежність, стійкість, розвиток, адаптаційність та інерційність національної економіки у взаємодії із внутрішнім і зовнішнім середовищем [1, с. 54]. Отож беззаперечно фінансова безпека кредитного ринку є складовою фінансової безпеки фінансового ринку, а остання в свою чергу відноситься до фінансової безпеки держави (рис. 1).

У складі економічної безпеки більшість дослідників однією із базових складових економічної безпеки визначають фінансову безпеку. Фінансова безпека — це такий стан бюджетної, грошово-кредитної, банківської, валютної системи та фінансових ринків, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання. Важко знайти аргументи для заперечення вагомості фінансової складової економічної безпеки, адже вже на рівні побутових відносин актуальною є фраза, що "фінанси — це кров економіки, а банківська система — її серце і артерії" [2, с. 293].

Умовно виокремлюють фінансову безпеку двох типів:

- 1) відсутність небезпеки, тобто стан мінімального рівня потенційних загроз для функціонування банку;
- 2) реальна захищеність від небезпек завдяки дії економічних та фінансових механізмів, які нейтралізують негативний вплив загроз [3, с. 55].

Враховуючи рівень, на якому виникає фінансова безпека (у нашому випадку сектор фінансового ринку — кредитний ринок), трактувати фінансову безпеку варто з використанням функціонального підходу і під фінансовою безпекою кредитного ринку варто розуміти забезпечення такого стану кредитного ринку, кредитних

Таблиця 1. Динаміка показників безпеки банківського сегменту кредитного ринку України

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Кількість банківських установ	176	180	163	117
Обсяги наданих кредитів, млн грн	910782	1020667	981627	998682
Частка простроченої заборгованості за кредитами, %	7,7	13,5	22,1	23,7
Сформовані резерви для покриття можливих втрат за кредитами, млн грн	25880	95888	110225	187495
Регулятивний капітал, млн грн	204976	188949	129817	109654

Джерело: складено автором за даними НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575

відносин та процесів, що відбуваються на цьому ринку, за якого створюються умови кредитування, необхідні для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку кредитного ринку, збереження його цілісності і єдності, успішного подолання внутрішніх та зовнішніх загроз.

Має право на існування гіпотеза про те, що фінансова безпека кредитного ринку визначається фінансовою безпекою ринку банківських кредитних послуг, адже саме вони займають більшу частку на ринку та порівняно із небанківськими кредитними інститутами є більш соціально орієнтовані і інституційно-розвинені.

На сьогоднішній день відсутній єдиний підхід до оцінки фінансової безпеки кредитного ринку. Так, окремі елементи містить система оцінки економічної безпеки, або ж оцінка фінансової безпеки окремої фінансової установи. Складність оцінки рівня фінансової безпеки кредитного ринку базується на оцінці забезпечення якісними кредитними послугами суб'єктів економіки.

На нашу думку, важливим є дослідження якості банківських послуг на рівні банківської системи. Це дасть змогу оцінити якість, не лише як рівень задоволення потреби одного клієнта однією послугою, а дозволить визначити сукупний ефект задоволення існуючого попиту на фінансові (банківські) послуги в певний період часу у певній країні. Як зауважувалось вище, якість банківських послуг повинна відповідати вимогам стану економіки, що дозволить виконувати функції, що покладені на банківську систему. Бо кожен окремий банк — лише учасник грошового обігу, а сукупність банків під впливом ефективної грошово-кредитної політики — дієвий стимулюючий плацдарм фінансових ресурсів. Саме тому, якість банківських послуг варто досліджувати на кількох рівнях [4, с. 23].

Перш за все відмітимо, що індикатори фінансової безпеки кредитного ринку варто розглядати в двох площинах: індикатори ринку банківських кредитних послуг та індикатори ринку небанківських кредитних послуг.

Що ж до індикаторів фінансової безпеки ринку банківських послуг, то тут також не існує єдиного підходу до оцінки. М.М. Єрмошенко, досліджуючи структуру індикаторів фінансової безпеки держави виділяє індикатори фінансової безпеки банківського сектору та відносить до них: кількість банків (за реєстром), у тому числі за формами власності; сплачений статутний фонд банків; середній розмір сплаченого статутного фонду

на один діючий банк; розмір чистого прибутку банків; оборот банків [5, с. 56]. Проте, на нашу думку, перелічені показники в абсолютному вираженні не ілюструють, ні наявність ні відсутність загроз безпеці банківського сектору.

Звісно, оцінювати фінансову безпеку кредитного ринку можна виходячи із запропонованих нормативів НБУ та дотримання їх банками. Проте це буде відображенням безпеки банківського сектору, а не кредитного ринку. Економічні нормативи діяльності банків (economic ratios; regulatory ratios for banks) — показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвізного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому [6].

Необхідно відзначити, що дотримання обов'язкових нормативів не може запобігти наближенню зовнішніх загроз, оскільки вони стосуються внутрішнього стану банків, а не ринку в цілому.

Система показників (індикаторів) фінансової безпеки кредитних установ, як уже було зазначено, повинна відповідати ряду вимог, вона повинна містити невелику кількість показників (не більше 20 найменувань), інакше може значно знизитися оперативність прийняття рішень, однозначність висновків і наочність ситуації. Система показників повинна враховувати специфіку діяльності установ.

Розробляючи індикатори фінансової безпеки від внутрішніх загроз, необхідно взяти до уваги таке: в складі фінансової безпеки комерційних банків блок кредитно-фінансової безпеки складається з елементів ресурсної, кредитної, валютної, інвестиційної безпеки і безпеки за розрахунковими операціями [7, с. 6].

Тому пропонується оцінка фінансової безпеки кредитного ринку за такими показниками:

- динаміка обсягу кредитних послуг на ринку;
- структура наданих кредитних послуг (частка валютних кредитів, частка довгострокових кредитів, частка інвестиційних кредитів);
- відношення наданих кредитів до ВВП;
- частка простроченої заборгованості в портфелях фінансових установ;
- рівень забезпеченості кредитів;

Варто звернути увагу на дослідження Деміргук-Кунт та Е. Детраджі, які пропонують використовувати індикатори оцінки кризових явищ на кредитному ринку. Міжнародним банком розрахунків (МБР). Згідно з цією

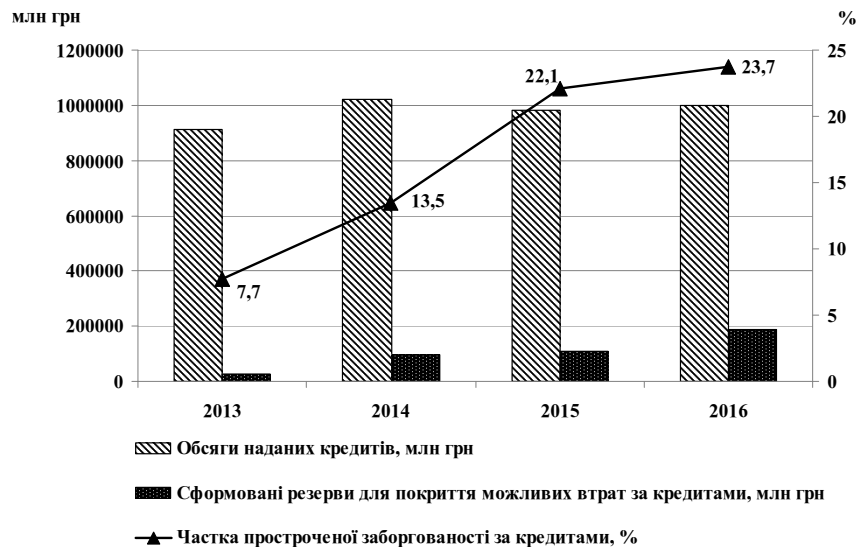

Рис. 2. Динаміка сформованих резервів для покриття можливих втрат за кредитами банків та прострочена заборгованість у 2013–2016 рр.

Джерело: побудовано автором за даними НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575

методикою криза банківської системи ідентифікується тоді, коли в країні спостерігається прояв хоча б одного з таких показників [8]:

- 1) проблемні активи банків становлять більше 2% від ВВП;
- 2) сума коштів, необхідних для порятунку банківської системи, перевищує 1% від ВВП;
- 3) націоналізація у банківському секторі набула масового характеру;
- 4) банківські депозити заморожено, а влада запроваджує банківські канікули;
- 5) центральний банк гарантує виплати населенню за всіма банківськими депозитами, не забезпечуючи свої гарантії матеріально.

Аналіз кредитного ринку в деяких моментах перетинається із аналізом фінансової безпеки його сегментів, адже в умовах кризового спаду кредитування основні показники забезпечення фінансової безпеки кредитного ринку демонструють подібні тенденції. Проте не завжди спад обсягів кредитування на ринку негативно відображається на стані безпеки самого кредитного ринку. Саме тому перейдемо до дослідження фінансової безпеки банківської частини кредитного ринку України.

Сукупна оцінка кредитного ризику є дуже трудомісткою процедурою, реалізація якої можлива з використанням професійного програмного забезпечення та методів економіко-математичного моделювання, до того ж точності тут досягти практично неможливо. Набагато точніше можна оцінювати кредитний ризик не в межах ринку, а за окремою операцією чи хоча б у межах окремої фінансової установи.

Проте у таблиці 1 наведено ряд показників, що в якійсь мірі відображають рівень кредитного ризику. Динаміка кількості банківських установ на кредитному ринку України ілюструє спадну тенденцію. На кінець 2016 року на кредитному ринку функціонувало лише 117 банків, тоді як у 2014 році їх було 180. Скорочення кількості банківських установ на кредитному ринку

України — відображення стану усієї банківської системи.

Рисунок 2 ілюструє тенденції таких важливих показників для оцінки фінансової безпеки кредитного ринку як: обсяги наданих кредитів, сформовані резерви для покриття можливих втрат за кредитами та частка простроченої заборгованості за кредитами.

У період 2013—2016 рр. обсяги кредитування (залишки на кінець періоду, які включають і видані в попередніх періодах кредити) демонструють спад із 2014 року. Саме цей період відзначився рядом негативних явищ на території України, що значно вплинуло на можливості кредитування. У 2015 році порівняно із 2014 обсяг наданих кредитів зменшився на 4%, що в абсолютному розмірі становить 39040 млн грн. У 2016 році обсяг наданих кредитів дещо збільшився: на 1,7% та в абсолютному вимірі — на 17056 млн грн.

Сформовані резерви на покриття можливих втрат за кредитами зростали у заданий період. Розмір сформованих резервів відображає кредитний ризик, що закладений в наданих послугах. Можна припустити, що якщо обсяги кредитування падають, а сформовані резерви під кредити зростають те означає, що концентрація кредитного ризику збільшується, що негативно відображається на стані фінансової безпеки. В нашому випадку, коли кредити у 2015 році зменшились порівняно із 2014 роком, а обсяги сформованих резервів — збільшилися — можна констатувати саме таку ситуацію. У 2016 році порівняно із 2015 роком обсяги сформованих резервів зросли аж на 70% порівняно із попереднім періодом.

Чи не найважливішим показником фінансової безпеки кредитного ринку є накопичення проблемної заборгованості у портфелях фінансових установ. Як видно із діаграми проблема заборгованість банків у 2013—2016 роки зростає щорічно. Якщо у 2013 році частка прострочених кредитів становила 7,7% то вже у 2016 вона зросла до 23,7. Приріст частки проблемних

кредитів спостерігається щорічно і має тенденцію до збільшення.

Ключовим елементом, що впливає на фінансову безпеку кредитного ринку є кредитний ризик. У червні 2016 року ухвалено Постанову Правління НБУ Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями [9], яка повноцінно запрацювала із 3 січня 2017 року. Перші статистичні дані, опубліковані після запровадження Постанови, засвідчили різке зростання рівня непрацюючих кредитів. На квітень 2017 року їхня частка становила 56,6% від загального кредитного портфеля.

Досліджуючи фінансову стабільність України, фахівці Національного банку України роблять акцент на деяких показниках, що стосуються її кредитної складової. Ось що відзначено про концентрацію кредитів у банківському секторі кредитного ринку. Українська банківська система характеризується вкрай високою концентрацією кредитів, що створює істотні ризики для фінансових установ. Проблеми окремих фінансово-промислових груп у такому разі мають суттєвий вплив на ліквідність та платоспроможність усього сектору. Ризики високих кредитних концентрацій значною мірою реалізувались протягом кризи 2014—2016 років.

Кредитування учасників таких груп створює підвищені ризики як для окремих банків, так і для системи, адже фінансові труднощі в одному з напрямів бізнесу у багатьох випадках призводять до припинення обслуговування боргів усієї групи [10].

Незважаючи на те, що частка небанківських кредитних установ є незначною на кредитному ринку, вважаємо, що кожен елемент ринку в якійсь мірі визначає фінансову безпеку усього ринку, бо впливає на попит та пропозицію кредитних послуг, а отже, також продукує кредитний ризик та впливає на стан фінансової безпеки. Якщо Національним банком встановлено ряд нормативів і до капіталів і до концентрації і до розмірів ризиків, то ринок небанківських кредитних послуг є менш регульованим та контрольованим, при чому як зі сторони кредиторів, так і зі сторони споживачів цих послуг.

Складність у оцінці фінансової безпеки ринку кредитних послуг небанківських установ полягає у розгалуженій структурі цього сегменту та необхідності дослідження безпеки цих сегментів: фінансова безпека ринку ломбардів; фінансова безпека ринку кредитних спілок, фінансова безпека ринку інших фінансових установ, фінансова безпека суб'єктів публічного права.

Забезпечення фінансової безпеки ринку ломбардних кредитних послуг регулюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринку фінансових послуг. У законодавстві відсутні положення, що б прямо регулювали фінансову безпеку даного сегменту. Кількість ломбардів в Україні динамічно змінюється. Якщо у 2014 році їх кількість зменшилась порівно із 2013 роком, то в 2015 році — збільшилась. На кінець 2016 року налічувалось 456 ломбардів. При тому, що динаміка кількості ломбардів не співпадає із обсягами власного капіталу, який щорічно збільшується. З 2014 року надані ломбардами кредити збільшуються, а частка погашених фінансових кредитів (яка включає погашені кредити) за рахунок заставного май-

на є стабільно високою та знаходиться в межах 97-99%. Тобто, кредитні ризики забезпечених кредитів (100%) є вкрай низьким. Середньозважена річна ставка є високою, хоча в 2016 році дещо знизилась до 197,7%.

Аналізуючи показники безпеки діяльності кредитних спілок, варто відмітити наступні тенденції. Кількість кредитних спілок зменшується. Якщо у 2013 році кількість кредитних установ була 739 то у 2016 році їх залишилось лише 462, що на 37.5% менше. Такі зміни є досить суттєвими для ринку, особливо з огляду на особливості формування капіталу. Капітал кредитної спілки формується за рахунок внесків учасників — фізичних осіб. Ліквідація кредитних спілок не гарантує повернення коштів учасників, та негативно відображається на стані фінансової безпеки.

Дані про стан заборгованості членів кредитних спілок перед спілкою представлено Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок. Стрімке падіння рівня платоспроможності позичальників у 2014—2015 роках призвело до масових неплатежів по кредитах, але при цьому кредитними спілками. Станом на 01.01.2017 року заборгованість за неповернутими та простроченими кредитами складає 105,2 млн грн, тоді як два роки тому цей показник сягав 107,9 млн грн. У структурі заборгованості по неповернених та прострочених кредитах все ще переважають неповернені кредити терміном понад 12 місяців, питома вага яких станом на 01.01.2017р. складає 61,2% (64,3 млн грн).

Ситуація із фінансовою безпекою показників діяльності інших фінансових установ та юридичних осіб публічного права демонструє схожу динаміку. Хоча кількість фінансових установ стрімко зростає, а кількість юридичних осіб публічного права є приблизно стабільною (лише у 2016 році скоротилась на 1 одиницю).

Динаміка обсягів наданих кредитів іншими фінансовими установами стрімко збільшується. Якщо порівнювати показник 2013 року та 2016 року то кількість кредитів зросла у 3,3 рази із динамічним щорічним наростанням. За таких темпів зростання кредитування фінансовими установами капітал їх залишається на одному рівні. Дещо іншою є ситуація із юридичними особами публічного права. Із 2014 року їх капітал зменшується. Обсяги кредитів практично не змінювались. Але у 2016 році збільшились.

В Україні ринок небанківських кредитних установ займає не значну частку ринку, проте, порушення фінансової безпеки будь якого із елементів системи призводить до зрушень в усій системі, отож дослідження цього сегменту необхідне. Проведений аналіз дав змогу стверджувати, що в Україні регулювання фінансової безпеки ринку небанківських кредитних установ є досить не чітким. Вимоги до таких установ є мінімальними, що призводить до переведення акценту фінансової безпеки даного ринку на споживачів. Адже нарощення кредитних портфелів не супроводжується відповідним нарощенням капіталу. Натомість фінансові установи ліквідуються та банкрутують, а частки проблемних кредитів залишаються значними.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження доведено, що об'єкти вивчення цієї тематики характеризується ди-

наміченими змінами і потребують подальшого наукового вивчення.

Доведено, що кредитний ринок відноситься до сегментів фінансового ринку, що з позиції регулювання безпеки є одним із найскладніших, адже вивчивши інституційний механізм побудови кредитного ринку вдалось виявити та дослідити кілька каналів взаємодії із іншими сегментами.

Фінансова безпека кредитного ринку — це забезпечення такого стану кредитного ринку, кредитних відносин та процесів, що відбуваються на даному ринку, за якого створюються умови кредитування, необхідні для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку кредитного ринку, збереження його цілісності і єдності, успішного подолання внутрішніх та зовнішніх загроз. Вивчено підходи до оцінки рівня фінансової безпеки кредитного ринку та виявлено відсутність єдиного підходу. Запропоновано ряд індикаторів безпеки кредитного ринку.

Оцінка показників, що характеризують фінансову безпеку кредитного ринку дала можливість стверджувати, що в Україні, банківська частина кредитного ринку виявилась нестійкою до внутрішніх та зовнішніх потрясінь, що відображено в динаміці наступних показників: кількість банківських установ, розмір регулятивного капіталу, обсяги наданих кредитів, частка проблемних кредитів у портфелях банків, обсяги недіючих кредитів, а також показники дотримання банками нормативів, встановлених НБУ, що відображають безпеку банківської частини кредитного ринку України. Аналіз показників функціонування небанківського сегменту кредитного ринку в розрізі довів існування схожих тенденцій: спостерігається зменшення кількості кредитних установ, нарощення кредитних портфелів не супроводжується нарощенням капіталів, частки проблемних кредитів залишаються значними. Вимоги до таких установ є мінімальними, що призводить до переведення акценту фінансової безпеки даного ринку на споживачів.

Література:

1. Економічна безпека: навч. посіб. / З.С. Варналій та ін.; за ред. З.С. Варналія. — К.: Знання, 2009. — 647 с.
2. Нова траєкторія розвитку національної економіки: мікро-, макро- та прикладні аспекти: монографія / За ред. О. В. Покатаєвої, М.В. Болдуєва, Г.Ю. Кучерової. — Запоріжжя: КПУ, 2017. — 452 с.
3. Кириченко О.А. Методологічні основи економічної безпеки суб'єктів господарювання в трансформаційній економіці / О.А. Кириченко, Ю.Г. Кім // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 12. — С. 53—65.
4. Вергелюк, Ю.Ю. Теоретичні засади визначення якості фінансових послуг банківських установ України / Ю.Ю. Вергелюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць. — 2016. — Т. 25. — № 2. — С. 21—26.
5. Засади формування бюджетної політики держави: монографія / За наук. ред. М.М. Єрмошенка. — К.: НАУ, 2003. — 284 с.
6. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368 [Електронний ре-

сурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123298

7. Гайдук В.И Финансовая безопасность коммерческих банков: критерии и индикаторы / В.И. Гайдук, А.Л. Вороков, Н.В. Гайдук // Научный журнал КубГАУ. — 2015. — № 114. — С. 2—22.

8. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators, Juli 2004 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.imf.org

9. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова правління НБУ № 351 від 30.06.2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>

10. Про фінансову стабільність: Звіт НБУ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=62840376

References:

1. Varnalij, Z.S. (2009), Ekonomichna bezpeka [Economic security], Znannia, Kyiv, Ukraine.
2. Pokataieva, O.V. Bolduiev, M.V. and Kuchero-va, H.Yu. (2017), Nova traiektoriia rozvytku natsional'noi ekonomiky: mikro-, makro- ta prykladni aspekty [New trajectory for the development of the national economy: micro, macro and applied aspects], KPU, Zaporizhzhia, Ukraine.
3. Kyrychenko, O.A. and Kim, Yu.H. (2008), "Methodological bases of economic security of economic entities in the transformational economy", Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 12, pp. 53—65.
4. Verheliuk, Yu.Yu (2016), "Theoretical foundations for definition of quality of financial services of banking institutions in Ukraine", Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. prats, vol. 2, no 25, pp. 21—26.
5. Yermoshenko, M.M. (2003), Zasady formuvannia biudzhethnoi polityky derzhavy [Principles of formation of the state budget policy], NAU, Kyiv, Ukraine.
6. National bank of Ukraine (2001), "Board resolution "Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine"", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123298 (Accessed 30 April 2018).
7. Gajduk, V.I. Vorokov, A.L. and Gajduk, N.V. (2015), "Financial security of commercial banks: criteria and indicators", Nauchnyj zhurnal KubGAU, vol. 114, pp. 2—22.
8. Compilation Guide on Financial Soundness Indicators (2004), available at: www.imf.org (Accessed 30 April 2018).
9. National bank of Ukraine (2016), "Board resolution "On Approval of the Regulation on determining the size of credit risk by bank of Ukraine for active banking transactions"", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16> (Accessed 30 April 2018).
10. National bank of Ukraine (2016), "Report "About financial stability"", available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=62840376 (Accessed 30 April 2018).

Стаття надійшла до редакції 02.05.2018 р.